

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LA UNIÓN EUROPEA
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE
DEN EUROPEISKE UNIONS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPAÏSCHEN UNIE
EUROOPA LIIDU KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION
COUR DE JUSTICE DE L'UNION EUROPÉENNE
CÚIRT BHREITHIÚNAIS AN AONTAIS EORPAIGH
SUD EUROPSKE UNIE
CORTE DI GIUSTIZIA DELL'UNIONE EUROPEA

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA
EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS
AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEA
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DA UNIÃO EUROPEIA
CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE
SODIŠČE EVROPSKE UNIJE
EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

19. juni 2014 *

»Appel – konkurrence – karteller – sektoren for industrisække i plastik – beslutning, der fastslår en overtrædelse af artikel 81 EF – Rettens fulde prøvelsesret – begrundelsespligt – moderselskabets ansvar for overtrædelse, der er begået af datterselskabet – moderselskabets ansvar for betalingen af den bøde, der er pålagt datterselskabet – proportionalitet – sagsbehandlingen ved Retten – rimelig frist for afsigelse af dom«

I sag C-243/12 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 16. maj 2012,

FLS Plast A/S, Valby (Danmark), ved advokats M. Thill-Tayara og Y. Anselin,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved F. Castillo de la Torre og V. Bottka, som befuldmægtigede, bistået af barrister M. Gray, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger (refererende dommer) og S. Rodin,

generaladvokat: P. Mengozzi

justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

* Processprog: engelsk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 16. januar 2014,
 og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal
 pådømmes uden forslag til afgørelse,
 afsagt følgende

Dom

- 1 FLS Plast A/S (herefter »FLS Plast«) har med sin appel nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom i sag FLS Plast mod Kommissionen (T-64/06, EU:T:2012:102, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten delvist frifandt Kommissionen for appellantens påstand om annullation af Kommissionens beslutning K(2005) 4634 endelig af 30. november 2005 om en procedure i henhold til [...] artikel [81 EF] (sag COMP/F/38.354 – Industrisække, herefter »den omtvistede beslutning«), subsidiært om nedsættelse af den bøde, som FLS Plast er blevet pålagt ved denne beslutning.

Tvistens baggrund og den omtvistede beslutning

- 2 FLS Plast, tidligere Nyborg Plast International A/S, er adressat for den omtvistede beslutning i sin egenskab af tidligere moderselskab for Trioplast Wittenheim SA (tidligere Silvallac SA, herefter »Trioplast Wittenheim«), producent af industrisække, film og sække i plastik i Wittenheim (Frankrig). FLS Plast er et datterselskab i en koncern, der kontrolleres af FLSmidth & Co. A/S (herefter »FLSmidth«).
- 3 FLS Plast erhvervede i løbet af december 1990 60% af aktierne i Trioplast Wittenheim. FLS Plast erhvervede de resterende 40% i december 1991. Sælgeren var det franske selskab Cellulose du Pin, som er medlem af en koncern, der ejes af Compagnie de Saint-Gobain SA (herefter »Saint-Gobain«).
- 4 FLS Plast solgte selv i løbet af 1999 Trioplast Wittenheim til Trioplanex France SA, som er et fransk datterselskab til Trioplast Industrier AB (herefter »Trioplast Industrier«), der er moderselskab i Trioplast-koncernen. Denne overførsel skete pr. 1. januar 1999.
- 5 I maj 2001 underrettede British Polythene Industries Europa-Kommissionen om, at der fandtes et kartel i sektoren for industrisække i plastik.
- 6 Efter at have gennemført kontrolundersøgelser i løbet af 2002 i bl.a. Trioplast Wittenheims lokaler fremsendte Kommissionen i løbet af 2002 og 2003 begæringer om oplysninger til de berørte selskaber, herunder Trioplast Wittenheim. Trioplast Wittenheim tilkendegav ved skrivelse af 19. december 2002, suppleret med en skrivelse af 16. januar 2003, at selskabet ønskede at

samarbejde i forbindelse med Kommissionens undersøgelse inden for rammerne af Kommissionens samarbejdsmeddelelse om bødefritagelse og nedsættelse af bøder i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen«).

- 7 Kommissionen vedtog den 30. november 2005 den omtvistede beslutning. Det fremgår af denne beslutnings artikel 1, stk. 1, litra h), at nævnte institution bl.a. havde fastslået, at FLSmidth og FLS Plast fra den 31. december 1990 til den 19. januar 1999 havde overtrådt artikel 81 EF, da de har deltaget i en række aftaler og former for samordnet praksis inden for sektoren for industrisække af plast i Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrig, Luxembourg og Nederlandene, der omhandlede fastsættelse af priser og fælles prisberegningsmetoder, opdeling af markedet og fordeling af salgskvoter, fordeling af kunder, aftaler og ordrer, samordning af bud i forbindelse med visse udbud og udveksling af detaljerede oplysninger.
- 8 I henhold til den omtvistede beslutnings artikel 2, stk. 1, litra f), pålagde Kommissionen Trioplast Wittenheim en bøde på 17,85 mio. EUR, idet der herved er taget hensyn til en nedsættelse på 30% i medfør af samarbejdsmeddelelsen. Heraf hæftede FLSmidth og FLS Plast solidarisk for et beløb på 15,30 mio. EUR, og Trioplast Industrier hæftede for et beløb på 7,73 mio. EUR.

Den appellerede dom

- 9 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 24. februar 2006 anlagde FLS Plast sag til prøvelse af den omtvistede beslutning. Selskabet nedlagde i det væsentlige påstand om annullation af denne beslutnings artikel 1, stk. 1, litra h), og artikel 2, stk. 1, litra f), for så vidt som de vedrørte selskabet, subsidiært at sidstnævnte bestemmelse i den omtvistede beslutning blev ændret, samt at den bøde, som selskabet var blevet pålagt og hæftede solidarisk for, blev nedsat.
- 10 FLS Plast påberåbte sig til støtte for annullationssøgsmålet fem anbringender. Det første anbringende vedrørte en retlig fejl, som Kommissionen havde begået i forbindelse med fastsættelsen af bøden. Det andet anbringende, der bestod af fire led, omhandlede bedømmelsen af FLS Plasts ansvar i dennes egenskab af moderselskab for Trioplast Wittenheim. FLS Plast anfægtede med det tredje anbringende, der var opdelt i tre led, størrelsen af den bøde, der var blevet pålagt Trioplast Wittenheim. Det fjerde anbringende omhandlede den omstændighed, at loftet på 10% af omsætningen ikke var blevet anvendt i FLS Plasts tilfælde. Det femte anbringende, der omfattede fem led, havde til formål at anfægte størrelsen af den bøde, som selskabet var blevet pålagt, og som det hæftede solidarisk for betalingen af.
- 11 Retten tiltrådte delvist FLS Plasts andet anbringende ved den appellerede dom med den begrundelse, at Kommissionen ikke havde ført tilstrækkeligt bevis for, at dette selskab havde udøvet en effektiv kontrol med Trioplast Wittenheim i løbet af 1991. Retten annullerede følgelig den omtvistede beslutning, for så vidt som den

holder FLS Plast ansvarlig for overtrædelsen med hensyn til perioden mellem den 31. december 1990 og den 31. december 1991. Retten nedsatte som følge heraf ligeledes størrelsen af den bøde, som FLS Plast var blevet holdt solidarisk ansvarlig for i henhold til den omtvistede beslutnings artikel 2, litra f), til 14,45 mio. EUR. Retten frifandt i øvrigt Kommissionen.

Parternes påstande

12 FLS Plast har nedlagt følgende påstande:

- Principalt ophævelse af den appellerede dom og annulation af artikel 1, litra h), og artikel 2, litra f), i den omtvistede beslutning, for så vidt som de vedrører FLS Plast.
- Subsidiært ændres artikel 2, litra f), i den omtvistede beslutning, og den bøde, som FLS Plast in solidum er blevet pålagt at betale i den omtvistede beslutning, nedsættes i betydeligt omfang.
- Under alle omstændigheder indrømmes FLS Plast en nedsættelse på 50% af den bøde, som selskabet holdes ansvarlig for betalingen af i den omtvistede beslutning, idet Retten ikke afsagde dom inden for en rimelig frist.
- Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

13 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

- Principalt forkastes appellen.
- Subsidiært forkastes søgsmålet med påstand om annulation af den omtvistede beslutning.
- FLS Plast tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Om appellen

- 14 FLS Plast har til støtte for sine påstande påberåbt sig fem anbringender, hvoraf det tredje til det femte anbringende er subsidiære.
- 15 FLS Plast har opfordret Domstolen til, efter ophævelse af den appellerede dom, selv at tage stilling til de anbringender, der er fremsat mod den omtvistede beslutning.

Det første anbringende om, at Kommissionen har anvendt et urigtigt juridisk kriterium med henblik på at fastlægge moderselskabets ansvar

Parternes argumenter

- 16 FLS Plast har anført, at Retten har begået en retlig fejl ved at tiltræde det juridiske kriterium, som Kommissionen har anvendt, og ved at konkludere, at FLS Plast ikke har afkræftet den formodning, der følger af den omstændighed, at selskabet ejede 100% af kapitalen i sit datterselskab Trioplast Wittenheim, for, at det udøvede en bestemmende indflydelse på dette datterselskab.
- 17 Dette kriterium beror således på den strikte formodning for, at moderselskabet er ansvarligt for sit datterselskabs adfærd, og det er dermed i strid med uskyldsformodningen, der er fastsat i artikel 6, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), og i artikel 48 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 18 Ifølge FLS Plast indebærer Kommissionens anvendelse af denne formodning, at den i realiteten får en uafkræftelig karakter, idet moderselskabet herved pålægges at føre et negativt bevis for, at det ikke har givet sit datterselskab instruktioner. FLS Plast har subsidiært anført, at hverken Retten eller Kommissionen har draget den konklusion, der var juridisk korrekt i betragtning af de argumenter og beviser, som selskabet har fremført, og som godtgjorde, at Trioplast Wittenheim havde handlet selvstændigt på markedet.
- 19 Kommissionen har fremsat en formalitetsindsigelse mod dette anbringende. Da det ikke er blevet fremført for Retten, er der ifølge denne institution tale om en nyt anbringende, der derfor må afvises. Hertil kommer, at det nævnte anbringende efter sin karakter er abstrakt, og FLS Plast har ikke angivet de punkter i den appellerede dom, hvor Retten har begået en fejl.
- 20 Kommissionen har subsidiært gjort gældende, at den formodning, der er baseret på den omstændighed, at hele kapitalen ejes, ikke er i strid med grundlæggende rettigheder, og at den under alle omstændigheder kunne støtte sig på andre indicier, der understøtter formodningen for, at FLS Plast udøvede en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheim.
- 21 FLS Plast har i sin replik bestridt, at dette anbringende kan antages til realitetsbehandling, idet selskabet har gjort gældende, at anfægtelsen af den omhandlede formodnings gyldighed skal anses for en udvikling af anbringendet om, at selskabet ikke havde en bestemmende indflydelse på sit datterselskab, hvilket anbringende blev påberåbt for Retten.
- 22 Kommissionen har i sin duplik fremhævet, at EMRK's artikel 6, stk. 2, under alle omstændigheder ikke blev påberåbt i første instans.

Domstolens bemærkninger

– Formaliteten

- 23 Hvad angår den af Kommissionen fremsatte formalitetsindsigelse bemærkes, at FLS Plast ikke for Retten gjorde gældende, at den regel, der er udviklet i Domstolens praksis, hvorefter et moderselskab, der direkte eller indirekte ejer hele kapitalen i et datterselskab, formodes at have udøvet en bestemmende indflydelse på dette datterselskab, tilsidesætter chartrets artikel 48 eller EMRK's artikel 6, stk. 2.
- 24 Det skal imidlertid fremhæves i denne forbindelse, for det første at FLS Plast med det andet anbringende, der blev påberåbt i stævningen i første instans, havde gjort gældende, at »den [omtvistede] beslutning er behæftet med retlige og faktiske fejl med hensyn til FLS Plasts ansvar«. I denne stævnings punkt 51-99 havde selskabet fremlagt en detaljeret redegørelse med henblik på at påvise, at Kommissionen ikke var berettiget til at tilregne det ansvaret for den overtrædelse, som Trioplast Wittenheim havde begået. FLS Plast havde i nævnte stævnings punkt 56 navnlig anført, at »[h]vad angår datterselskaber, der ejes 100%, er det dermed et fast princip, at selv det forhold, at 100% af kapitalen ejes, ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at begrunde et ansvar for moderselskabet, for så vidt som ejerskab over kapitalen blot skaber en afkræftelig formodning«.
- 25 For det andet har FLS Plast, idet selskabet i det væsentlige har gjort gældende på appelstadiet, at Retten har baseret sin afgørelse på en uafkræftelig formodning, hvilket er i strid med uskyldsformodningen, der er fastsat i chartrets artikel 48 og EMRK's artikel 6, stk. 2, kritiseret en begrundelse, som Retten anvendte til støtte for den appellerede dom, hvilket selskabet ikke kan være afskåret fra blot med den begrundelse, at det ikke udtrykkeligt havde rejst dette klagepunkt under sagen, der gav anledning til denne dom (jf. i denne retning bl.a. dom *Diputación Foral de Vizcaya* mod Kommissionen, C-465/09 P – C-470/09 P, EU:C:2011:372, præmis 146 og den deri nævnte retspraksis).
- 26 FLS Plasts første anbringende til støtte for appellen kan dermed antages til realitetsbehandling.

– Om realiteten

- 27 Hvad indledningsvis angår den omstændighed, at den formodning, der anvendes i EU-retten på konkurrenceområdet, når en virksomhed direkte eller indirekte ejer 100% af kapitalen i et andet selskab, for, at førstnævnte selskab udøver en bestemmende indflydelse på sidstnævnte selskab, angiveligt er ulovlig, er det tilstrækkeligt at bemærke, at det følger af Domstolens faste praksis, at denne formodning er velbegrundet (jf. bl.a. dom *The Dow Chemical Company* mod Kommissionen, C-179/12 P, EU:C:2013:605, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis). Desuden udgør anvendelsen af en sådan formodning, således som Domstolen allerede har fastslået, på ingen måde en tilsidesættelse af

uskyldsformodningen, der er fastsat i chartrets artikel 48 og EMRK's artikel 6, stk. 2, bl.a. i betragtning af den afkræftelige karakter af førstnævnte formodning (jf. bl.a. dom *Eni mod Kommissionen*, C-508/11 P, EU:C:2013:289, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).

- 28 I modsætning til det af FLS Plast anførte begik Retten således ikke en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 25 ff. at henvise til de principper, der kan udledes af Domstolens praksis vedrørende betingelserne for, at et moderselskab, såsom FLS Plast, til et datterselskab kan holdes ansvarlig for de konkurrencebegrænsende handlinger, der tilregnes dette datterselskab, dvs. i det foreliggende tilfælde Trioplast Wittenheim.
- 29 Følgelig er det på grundlag af denne retspraksis med rette, at Retten har lagt til grund, at Kommissionen kunne formode, at FLS Plast i perioden fra 1992 til 1998 havde udøvet en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheims adfærd, eftersom FLS Plast i denne periode ejede 100% af nævnte selskabs kapital.
- 30 Hvad dernæst mere specifikt angår klagepunktet, hvorefter Kommissionens konkrete anvendelse af denne formodning, som blev tiltrådt af Retten, har gjort nævnte formodning uafkræftelig, bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 30 ff. undersøgte, om FLS Plast havde været i stand til at afkræfte denne formodning ved at påvise, at dets datterselskab handlede selvstændigt på markedet, og konkluderede, at dette ikke var tilfældet. Under disse omstændigheder indebærer den omstændighed, at det er vanskeligt at fremlægge de nødvendige beviser for at afkræfte en formodning, ikke i sig selv, at denne formodning er uafkræftelig (jf. bl.a. dom *Eni mod Kommissionen*, EU:C:2013:289, præmis 68 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Hvad endelig angår det anførte om, at hverken Retten eller Kommissionen har draget den konklusion, der er juridisk korrekt i betragtning af de argumenter og beviser, som FLS Plast har fremført, og som godtgjorde, at Trioplast Wittenheim havde handlet selvstændigt på markedet, må det fastslås, at FLS Plast til støtte for dette udsagn har begrænset sig til generelt at henvise til sine forklaringer vedrørende det andet appelanbringende.
- 32 I denne sammenhæng må det imidlertid konstateres, at FLS Plast med denne argumentation i realiteten har anmodet Domstolen om at foretage en fornyet bedømmelse af de faktiske omstændigheder og de fremlagte beviser uden at hævde, at Retten har gengivet disse faktiske omstændigheder og beviser urigtigt. I henhold til artikel 256 TEUF og artikel 58, stk. 1, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol er en sådan bedømmelse unddraget Domstolens kontrol, eftersom appellen alene er begrænset til retsspørgsmål (jf. i denne retning bl.a. dom *Ningbo Yonghong Fasteners mod Rådet*, C-601/12 P, EU:C:2014:115, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis). De argumenter, som FLS Plast har fremført i denne sammenhæng, må følgelig afvises.

- 33 I betragtning af disse overvejelser må det første anbringende dels forkastes, dels afvises.

Det andet anbringende om, at Retten ikke af egen drift har rejst et anbringende om, at Kommissionen har tilsidesat den begrundelsespligt, som den er undergivet

Parternes argumenter

- 34 FLS Plast har anfægtet, at Retten, selv om den har identificeret flere mangler i Kommissionens argumentation i den omtvistede beslutning, ikke af egen drift har taget den omstændighed op, at Kommissionen tilsidesatte sin begrundelsespligt, da den forkastede de beviser, som FLS Plast havde fremlagt med henblik på at afkræfte formodningen om en bestemmende indflydelse.
- 35 FLS Plast har i denne henseende gjort gældende, at der på det tidspunkt, hvor denne modtog Kommissionens klagepunktsmeddelelse, fortsat bestod en alvorlig tvivl med hensyn til rækkevidden af formodningen for en faktisk bestemmende indflydelse på datterselskaberne, som Kommissionen selv havde kendskab til. Til forskel fra hovedparten af de øvrige modtagere af klagepunktsmeddelelsen var FLS Plast det eneste moderselskab, der modtog dette dokument, alene af den grund, at den tidligere havde ejet Trioplast Wittenheim. Med hensyn til næsten alle de øvrige moderselskaber, der modtog klagepunktsmeddelelsen, støttede Kommissionen sig på yderligere beviser. Desuden havde FLS Plast på intet tidspunkt være impliceret i den administrative procedure, der gik forud for klagepunktsmeddelelsen.
- 36 FLS Plast har ligeledes gjort gældende, at Kommissionen var forpligtet til at overholde sin begrundelsespligt fra det øjeblik, hvor den omtvistede beslutning blev fremsendt til selskabet. I det foreliggende tilfælde var det imidlertid først under retsmødet for Retten, at Kommissionen præciserede, at den alene støttede sig på formodningen for bestemmende indflydelse for så vidt angår den periode, hvor FLS Plast ejede 100% af kapitalen i Trioplast Wittenheim.
- 37 FLS Plast havde i besvarelsen af klagepunktsmeddelelsen rejst et stort antal argumenter, der var understøttet af beviser, som godtgjorde, at det ikke havde udøvet en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheims adfærd. Kommissionen havde ifølge FLS Plast en forpligtelse til at analysere i det mindste de beviser, der »kunne« afkræfte den omhandlede formodning, og til at fremkomme med en tilstrækkelig begrundelse for de konklusioner, den drog af denne analyse, hvilket den ikke har gjort.
- 38 Kommissionen har således ikke redegjort for grunden til, at de beviser, som FLS Plast har fremlagt, og navnlig de faktorer, der godtgør, at H. og T. udelukkende spillede en passiv rolle, ikke kunne afkræfte formodningen for, at der blev udøvet en bestemmende indflydelse på datterselskaberne. Desuden indebærer Kommissionens begrundelse i denne sammenhæng, at den omhandlede

formodning bliver uafkræftelig, hver gang der oprettes en »delvis fælles ledelse« af et moderselskab og dets datterselskab.

- 39 Kommissionen har indledningsvis fremsat en formalitetsindsigelse mod FLS Plasts andet anbringende med den begrundelse, at der for det første er tale om et nyt anbringende formuleret af FLS Plast, idet dette blot er blevet påberåbt under retsmødet for Retten, og at dette anbringende for det andet i realiteten sigter mod at formå Domstolen til at foretage en fornyet gennemgang af Kommissionens bedømmelse af de faktiske omstændigheder ved at forkaste den bedømmelse, som Retten anlagde i forbindelse med den appellerede dom, dog uden at FLS Plast har anført, at der foreligger en urigtig gengivelse af beviser.
- 40 Kommissionen har subsidiært gjort gældende, at den har begrundet sin beslutning tilstrækkeligt til, at FLS Plast kunne forstå grundlaget for beslutningen, hvilket Retten i det mindste indirekte har tiltrådt. Hertil kommer, at EU-retsinstanser ikke er forpligtet til af egen drift at tage anbringender vedrørende begrundelsen for foranstaltninger, der er iværksat af institutionerne, under påkendelse.
- 41 Endvidere er det af FLS Plast anførte om, at klagepunktsmeddelelsen alene blev fremsendt til selskabet af den grund, at det tidligere havde ejet kapitalen i Trioplast Wittenheim, ukorrekt. Kommissionen har anført, at den tværtimod udtrykkeligt støttede sig på flere supplerende faktorer, som f.eks. den omstændighed, at H., der var præsident for Trioplast Wittenheim fra 1990 til 1994, ligeledes var leder i FLS Plast.
- 42 FLS plast har i replikken vedrørende de af Kommissionen fremsatte formalitetsindsigelser repliceret, at det under den skriftlige forhandling for Retten havde gjort gældende, at den omtvistede beslutning var behæftet med en begrundelsesmangel hvad angår Kommissionens beslutning om, at FLS Plast ikke havde afkræftet formodningen for en bestemmende indflydelse på Trioplast Wittenheim. Det følger endvidere af et fast EU-retligt princip, at manglende eller utilstrækkelig begrundelse udgør et anbringende om grundlæggende retsprincipper, som Unionens retsinstanser kan eller skal tage under påkendelse af egen drift.
- 43 Kommissionen har i duplikken gentaget argumentet om, at FLS Plast ikke havde påberåbt sig en manglende begrundelse for Retten. Desuden er Domstolen ikke forpligtet til at tage et sådant anbringende under påkendelse.

Domstolens bemærkninger

- 44 For det første hvad angår det af FLS Plast anførte om, at selskabet under den skriftlige forhandling for Retten havde gjort gældende, at den omtvistede beslutning var behæftet med en begrundelsesmangel, bemærkes, at i henhold til artikel 48, stk. 2, første afsnit, i procesreglementet for Den Europæiske Unions Ret må nye anbringender ikke fremsættes under sagens behandling, medmindre de

støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

- 45 Det må imidlertid konstateres, at FLS Plast ikke i stævningen i første instans havde anfægtet, at den omtvistede beslutning var behæftet med en begrundelsesmangel, for så vidt som den holdt selskabet solidarisk ansvarlig for den omhandlede overtrædelse. Selv om FLS Plast i replikkens punkt 9 har anført, at denne konklusion var ukorrekt, »eftersom [...] dette anbringende faktisk var blevet fremført [...] for Retten«, forbigik selskabet den omstændighed, at det først havde rejst dette anbringende under retsmødet for Retten, i tavshed, og det søgte ikke at tilbagevise det konstaterede om, at et sådant anbringende ikke fremgik af stævningen i første instans.
- 46 FLS Plast har endvidere ikke forklaret, hvorfor dette nye anbringende måtte fremsættes under dette retsmøde til trods for det, der er bestemt i artikel 48, stk. 2, første afsnit, i Rettens procesreglement. Endelig har FLS Plast ikke anført retlige eller faktiske omstændigheder, som først blev rejst under sagen, og som kunne have begrundet den sene fremsættelse af et sådant anbringende.
- 47 Det følger heraf, at FLS Plast med det foreliggende anbringende har støttet sig på en ny argumentation, der består i at bestride, at der er fremført en tilstrækkelig begrundelse for den omtvistede beslutning, for så vidt som den holder FLS Plast solidarisk ansvarlig for den overtrædelse, som Trioplast Wittenheim har begået.
- 48 Det følger imidlertid af Domstolens faste praksis, at en part er berettiget til over for Domstolen at fremsætte anbringender, der er afledt af den appellerede dom, og som på det retlige plan tilsigter at bestride dommens lovlighed (dom Kommissionen mod Siemens Österreich m.fl. og Siemens Transmission & Distribution m.fl. mod Kommissionen, C-231/11 P – C-233/11 P, EU:C:2014:256, præmis 102 og den deri nævnte retspraksis). Det andet anbringende udspringer, for så vidt som det i det væsentlige vedrører det forhold, at Retten har undladt at tage anbringendet om en utilstrækkelig begrundelse af den omtvistede beslutning op af egen drift, af selve den appellerede dom. Dette anbringende kan dermed realitetsbehandles.
- 49 For det andet hvad angår FLS Plasts argumentation, hvorefter Retten, når den er forelagt en påstand om annullation af en foranstaltning, der er vedtaget af et EU-organ, er forpligtet til at tage et klagepunkt vedrørende en utilstrækkelig begrundelse for denne foranstaltning op af egen drift, bemærkes, at ifølge Domstolens faste praksis har forpligtelsen til at begrunde en bebyrdende retsakt, der er en nødvendig følge af princippet om retten til forsvar, for det første til formål at give den berørte part oplysninger, der er tilstrækkelige til, at det kan afgøres, om der er grundlag for retsakten, eller om den muligvis er behæftet med en sådan mangel, at dens gyldighed kan anfægtes for Unionens retsinstanser, og for det andet at gøre det muligt for disse retsinstanser at efterprøve retsaktens

lovlighed (dom Rådet mod Bamba, C-417/11 P, EU:C:2012:718, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

- 50 Det må fastslås, at grundene til, at Kommissionen har holdt FLS Plast ansvarlig for den fastslåede overtrædelse for så vidt angår perioden mellem den 1. januar 1992 og den 19. januar 1999, fremgår klart af den omtvistede beslutnings punkt 715-732, hvorved Kommissionen i denne forbindelse har præciseret, at den har lagt vægt på såvel den omstændighed, at FLS Plast ejede 100% af kapitalen i sit datterselskab, som på andre indicier, der underbygger FLS Plasts bestemmende indflydelse på dette datterselskab.
- 51 Hvad angår de faktorer, som FLS Plast har påberåbt sig i besvarelsen af klagepunktsmeddelelsen for at afkræfte formodningen for en faktisk udøvelse af bestemmende indflydelse, fremgår det, at selv om Kommissionen ikke ses at have behandlet disse faktorer en for en, har den imidlertid i den omtvistede beslutnings punkt 718-731 givet FLS Plast oplysninger, der både er tilstrækkelige til, at selskabet kan vurdere, om der efter dets opfattelse er grundlag for denne beslutning, eller om den muligvis er behæftet med en sådan mangel, at dens gyldighed kan anfægtes, og til, at det er muligt for Retten at efterprøve nævnte beslutnings lovlighed (jf. i denne retning bl.a. domme Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, EU:C:2005:408, præmis 462, og Eni mod Kommissionen, EU:C:2013:289, præmis 72).
- 52 FLS Plast har desuden ikke hævdet, at selskabet ikke kunne udøve sin ret til forsvar. Tværtimod viser den detaljerede gennemgang, som Retten foretog i den appellerede doms præmis 52-61 og 77-82 af FLS Plasts argumenter med henblik på at afkræfte formodningen for en bestemmende indflydelse, snarere, at FLS Plast har kunnet varetage sine interesser effektivt for Retten, og at denne har været i stand til at udføre sin efterprøvelse.
- 53 Under disse omstændigheder må det andet appelanbringende dels afvises, dels forkastes.

Det tredje anbringende om en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og af ligebehandlingsprincippet samt om, at Retten har overtrådt begrundelsespligten for så vidt angår anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen

Parternes argumenter

- 54 FLS Plast har ved det tredje anbringes første led gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ved anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen.
- 55 FLS Plast har i denne henseende bemærket, at i henhold til samarbejdsmeddelelsens afsnit D, punkt 2, andet led, indrømmes en virksomhed,

der meddeler Kommissionen, at den ikke bestrider de faktiske omstændigheder, som Kommissionen bygger sine indvendinger på, en nedsættelse af bøden, for så vidt som denne erklæring er udtrykkelig, klar, utvetydig og letter Kommissionens arbejde.

- 56 FLS Plast erklærede i besvarelsen af klagepunktsmeddelelsen udtrykkeligt, at selskabet ikke bestred de uretmæssige forhold. Det har således lettet Kommissionens arbejde ved at nedsætte dennes bevisbyrde. Selskabets forsvarsargumenter har ikke påvirket grundlaget for overtrædelsen, eftersom FLS Plast hverken har bestridt, at Trioplast Wittenheim deltog direkte i møder med konkurrencebegrænsende formål, overtrædelsens samlede varighed, overtrædelsens grovhed eller størrelsen af det område, hvor overtrædelsen blev begået.
- 57 FLS Plast har følgelig nedlagt påstand om, at Domstolen ophæver den appellerede dom, for så vidt som det heri afvises at indrømme selskabet en nedsættelse af bøden på dette grundlag, og om, at Domstolen udøver sin fulde prøvelsesret og indrømmer selskabet en nedsættelse på 50% af den bøde, som det er blevet pålagt i den omtvistede beslutning.
- 58 Dette anbringendes andet led omhandler en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet med hensyn til den bødenedsættelse, der i øvrigt blev indrømmet Bonar Technical Fabrics NV (herefter »Bonar«), og den omstændighed, at Retten angiveligt har tilsidesat sin begrundelsespligt.
- 59 Ifølge FLS Plast var det således alene Bonar, der opnåede en nedsættelse på 10% af den bøde, som selskabet skulle være pålagt, mens de begge havde anmodet om en sådan nedsættelse. Bonars samarbejde med Kommissionen var, som i FLS Plasts tilfælde, begrænset til en generel erklæring om ikke at bestride de faktiske omstændigheder. På tilsvarende måde havde Bonar og FLS Plast begge medgivet, at deres datterselskab havde deltaget direkte i overtrædelsen, og afvist at have et ansvar i egenskab af moderselskaber. Disse to virksomheder befandt sig dermed i en identisk situation og burde have opnået den samme nedsættelse. Desuden havde Bonar bestridt sit datterselskabs deltagelse i mindst et kartelmøde og havde mere generelt begrænset sin manglende anfægtelse af de faktiske omstændigheder til, at det havde kendskab til, at dets datterselskab havde deltaget i »visse møder«.
- 60 Retten bemærkede imidlertid blot i den appellerede doms præmis 177, at »i modsætning til [Bonar]« havde FLS Plasts anfægtelse påvirket selve grundlaget for overtrædelsen, uden nærmere at begrunde dette synspunkt.
- 61 Retten har dermed begået en retlig fejl ved at konkludere, at Kommissionen ikke har tilsidesat ligebehandlingsprincippet. Retten har endvidere ikke overholdt den begrundelsespligt, som den er underlagt, idet den ikke har foretaget en korrekt sammenligning af de respektive erklæringer fra Bonar og FLS Plast om, at de ikke bestrider de faktiske omstændigheder.

- 62 FLS Plasts tredje anbringendes tredje led vedrører en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet med hensyn til den bødenedsættelse, der blev indrømmet Trioplast Industrier.
- 63 Det er FLS Plasts opfattelse, at Retten med urette har fastslået, at det var umuligt at udvide den bødenedsættelse på 30%, der blev indrømmet Trioplast Industrier, til også at gælde for FLS Plast med den begrundelse, at denne nedsættelse var indrømmet Trioplast Industrier ulovligt.
- 64 Ifølge FLS Plast er det med henblik på at undgå at tilsidesætte ligebehandlingsprincippet nødvendigt at udvide den bødenedsættelse på 30%, som blev opnået af Trioplast Wittenheim, med hvilket selskab FLS Plast dannede en økonomisk enhed igennem otte år i overtrædelsesperioden, til også at gælde for FLS Plast. Selskabet har derfor nedlagt påstand om, at Domstolen ophæver den appellerede dom, for så vidt som det deri afvises at indrømme FLS Plast en bødenedsættelse i medfør af den manglende anfægtelse af de faktiske omstændigheder, og udøver sin fulde prøvelsesret og indrømmer FLS Plast en bødenedsættelse på 50% eller i det mindste på 30%.
- 65 Kommissionen har fremsat en formalitetsindsigelse mod dette anbringendes første og andet led. Disse tilsigter nemlig, uden at FLS Plast har påberåbt sig en urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder, at opnå en fornyet behandling af de faktiske forhold hvad angår dels bedømmelsen af værdien af de erklæringer, som FLS Plast afgav under undersøgelsen, dels den analyse, som Kommissionen foretog med hensyn til indholdet i dens beslutning om at indrømme Bonar en nedsættelse på 10% af bøden.
- 66 Kommissionen har subsidiært vedrørende det første led gjort gældende, at de faktorer, som FLS Plast redegjorde for i sine besvarelser af klagepunktsmeddelelsen og i den omtvistede beslutning, er tilstrækkelige til at konkludere, at FLS Plasts manglende anfægtelse af de faktiske omstændigheder ikke opfyldte kriterierne i samarbejdsmeddelelsens afsnit D, punkt 2.
- 67 Hvad angår dette anbringendes andet led, der omhandler en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet i forhold til Bonar, har Kommissionen anført, at det klart fremgår af den appellerede dom, sammenholdt med den omtvistede beslutning og besvarelserne af klagepunktsmeddelelsen, at Retten kan anses for at have foretaget en tilstrækkelig sammenligning af de respektive situationer for disse to selskaber. Desuden er det uvigtigt, at FLS Plasts samarbejde har været på samme niveau som Bonars samarbejde, eftersom FLS Plasts samarbejde under alle omstændigheder ikke opfyldte de krav, der følger af samarbejdsmeddelelsen.
- 68 Det er ligeledes Kommissionens opfattelse, at Retten ikke kan kritiseres for en manglende begrundelse på dette punkt, eftersom FLS Plasts argumentation er åbenbart irrelevant.

- 69 Hvad angår det tredje anbringendes tredje led har Kommissionen anført, at selv om Retten med rette kunne fastslå, at FLS Plast ikke var berettiget til en nedsættelse på 30% af bøden, har den baseret denne afgørelse på en urigtig begrundelse. FLS Plast udgjorde på dette tidspunkt af overtrædelsesperioden ikke længere en økonomisk enhed som omhandlet i artikel 101 TEUF med Trioplast Wittenheim, og det er af denne grund, at det var udelukket at udvide nævnte nedsættelse på 30% til også at gælde for FLS Plast. Kommissionen har følgelig opfordret Domstolen til at ophæve den appellerede doms præmis 172-176 og anføre en anden begrundelse.
- 70 FLS Plast har i replikken svaret hertil, at det første og det andet led i det tredje anbringende til støtte for appellen ikke tilsigter at opnå en fornyet behandling af de faktiske forhold, men at anfægte de retlige følger, som Retten har udledt af faktiske omstændigheder, der er analyseret i den appellerede dom. Hvad angår det første led har FLS Plast i appelskriftets punkt 68-75 angivet de beviser, som Retten har gengivet urigtigt. Dette anbringendes andet led angår ligeledes de retlige følger, som Retten har udledt af de faktiske omstændigheder, som den var forelagt. Desuden blev der ligeledes gjort en urigtig gengivelse af de faktiske omstændigheder gældende i appelskriftets punkt 82.
- 71 Kommissionen har i duplikken gentaget argumentet om, at Domstolen ikke har kompetence til at foretage den undersøgelse, som FLS Plast har anmodet den om, inden for rammerne af en appelsag. Det er fast retspraksis, at en urigtig gengivelse skal fremgå klart af de dokumenter, der indgår i sagens akter, uden at det skal være fornødent at foretage en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag.

Domstolens bemærkninger

– Om det tredje anbringendes første og andet led

- 72 FLS Plast har med det tredje anbringendes første og andet led, der skal behandles samlet, i det væsentlige anført, for det første, at selskabet ikke havde bestridt selve indholdet af de faktiske omstændigheder, som Kommissionen havde gjort gældende over for det i klagepunktsmeddelelsen, hvilket lettede denne institutions arbejde med at bevise den omhandlede overtrædelse og burde have udløst en nedsættelse til selskabet på 10% af den bøde, som det sædvanligvis burde være pålagt. For det andet har selskabet gjort gældende, at Retten i henhold til ligebehandlingsprincippet burde have anvendt denne nedsættelse på 10% på det bl.a. med den begrundelse, at Bonar, som var blevet indrømmet denne nedsættelse, havde samarbejdet med Kommissionen på en måde, der i det væsentlige er identisk med den måde, som FLS Plast havde samarbejdet på. Den appellerede dom er under alle omstændigheder ikke begrundet tilstrækkeligt på dette punkt.

- 73 Hvad angår det første påberåbte klagepunkt er det med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 164 bemærkede, at »Kommissionen har et vidt skøn ved vurderingen af kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag«, og at den »i forbindelse med denne bedømmelse ikke må tilsidesætte ligebehandlingsprincippet«.
- 74 Retten fastslog endvidere i den appellerede doms præmis 177, at »FLS Plasts stilling under den administrative procedure var tvetydig«, og at selv om dette selskab »[havde] tilkendegivet, at dets anfægtelse var begrænset til de faktiske omstændigheder, som Kommissionen støttede sig til for at holde selskabet solidarisk ansvarlig for overtrædelsen, påvirkede [FLS Plasts] anfægtelse selve grundlaget for [overtrædelsen]«, og at »dette ikke var tilfældet for [Bonar]«. Retten konstaterede ligeledes i samme præmis i den appellerede dom, at FLS Plast »bl.a. bestred, at H. havde deltaget i mødet [...] den 21. december 1993«.
- 75 Retten fremhævede desuden i den appellerede doms præmis 178, at FLS Plast »ikke [har fremsat] noget argument, der kunne godtgøre, at selskabets samarbejde havde lettet Kommissionens arbejde, som dette [blev] krævet af retspraksis«, inden den i denne doms præmis 179 endelig konkluderede, at »under disse omstændigheder har Kommissionen ikke overskredet sin skønsmagt ved at indrømme [Bonar] en nedsættelse på 10% for ikke at have bestridt de faktiske omstændigheder og ved at nægte sagsøgeren en sådan nedsættelse«.
- 76 FLS Plast burde for at kunne anfægte Rettens faktuelle vurdering på dette stadium af appellen ifølge fast retspraksis have påberåbt sig, at Retten har gengivet faktiske omstændigheder eller beviser urigtigt, hvilket selskabet ikke har gjort. Det må således konstateres, at i modsætning til det, som FLS Plast har givet udtryk for i replikken, fremgår det på ingen måde af appelskriftets punkt 68-75 og 82, at selskabet har påberåbt sig, at Retten har gengivet faktiske omstændigheder eller beviser urigtigt.
- 77 Det fremgår af det ovenstående, at nævnte klagepunkt, der er påberåbt i FLS Plasts tredje anbringendes første og andet led, må afvises.
- 78 Hvad dernæst angår klagepunktet om, at Retten har tilsidesat ligebehandlingsprincippet, er det, for at Domstolen kan sammenligne FLS Plasts adfærd på den ene side og Bonars adfærd på den anden side som allerede nævnt i den foreliggende doms præmis 73-77, nødvendigt, at den erstatter Rettens bedømmelse af de faktiske omstændigheder med sin egen, hvilket ligger uden for Domstolens kompetence i en appelsag, bortset fra tilfælde, hvor Retten har gengivet faktiske omstændigheder eller beviser, som den har undersøgt, urigtigt. FLS Plast har imidlertid ikke påberåbt sig en sådan urigtig gengivelse rettidigt, og selskabet har navnlig ikke godtgjort, at den foreligger. Nævnte klagepunkt må derfor ligeledes afvises.

- 79 Hvad endelig angår den manglende begrundelse, som FLS Plast har påberåbt sig i denne sammenhæng, er det allerede i den foreliggende doms præmis 73-75 udtalt, at Retten i betragtning af det vide skøn, som Kommissionen har for at vurdere kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag (jf. i denne retning dom SGL Carbon mod Kommissionen, C-328/05 P, EU:C:2007:277, præmis 88), har anset de faktorer, som FLS Plast har fremført for at godtgøre, at den omstændighed, at selskabet angiveligt ikke bestred de faktiske omstændigheder, havde bistået Kommissionen, eller at denne manglende anfægtelse i det mindste var sammenlignelig med Bonars, for utilstrækkelige. Det ræsonnement, som Retten har fremført i denne henseende, giver indlysende FLS Plast mulighed for at forstå grundene til, at Retten har forkastet den omhandlede argumentation, samt for, at Domstolen kan gennemføre sin prøvelse. FLS Plasts argument herom er dermed ugrundet.
- 80 Følgelig må det tredje anbringendes første og andet led dels afvises, dels forkastes.
- Det tredje anbringendes tredje led
- 81 Hvad angår det tredje led af det tredje anbringende, som LFS Plast har anført til støtte for appellen om, at det var med urette, at Kommissionen ikke har indrømmet selskabet en bødenedsættelse på 30%, uanset at det udgjorde en økonomisk enhed med Trioplast Wittenheim, skal det bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 168 forkastede dette argument, idet det er Rettens opfattelse, at »det tilkom Kommissionen at vurdere de to selskabers samarbejde ved undersøgelsen individuelt«.
- 82 Retten fastslog i denne henseende i den appellerede doms præmis 172, at »Trioplast Wittenheim, Trioplast Industrier og [FLS Plast] med rette blev indrømmet individuelle udgangsbøder, som derefter blev justeret på grundlag af virksomhedernes egne særlige forhold«. Retten fastslog imidlertid i den appellerede doms præmis 173, at »det hverken fremgår af den anfægtede beslutning eller af de skriftlige indlæg for Retten, at [Trioplast Industrier] har meddelt oplysninger, der begrundet en nedsættelse på 30% [af bøden]«, og i den appellerede doms præmis 174, at »idet ingen af de på hinanden følgende moderselskaber har tilbudt Kommissionen brugbare oplysninger, har denne behandlet to sammenlignelige situationer forskelligt«. Retten fastslog imidlertid i den appellerede doms præmis 175 og 176, at idet ingen til egen fordel kan påberåbe sig en ulovlighed, der er begået til fordel for en anden, kan FLS Plast »ikke påberåbe sig den omstændighed, at Kommissionen med urette har udvidet fordelene som følge af det samarbejde, som Trioplast Wittenheim tilbød, til også at omfatte Trioplast industrier«.
- 83 Det må fastslås, at selv om Retten ved sin afgørelse med rette fastslog, at FLS Plast ikke havde ret til en nedsættelse af den i denne sag omhandlede bøde på

30%, hvilken nedsættelse i øvrigt blev indrømmet Trioplast industrier i medfør af samarbejdsmeddelelsen, beror denne afgørelse på en urigtig retlig begrundelse.

- 84 Det bemærkes imidlertid, at hvis præmisserne i en dom afsagt af Retten indeholder en tilsidesættelse af EU-retten, men konklusionen er berettiget af andre retlige grunde, bevirker en sådan tilsidesættelse imidlertid ikke, at denne dom skal ophæves, og at præmisserne skal ændres (jf. dom *Diputación Foral de Vizcaya mod Kommissionen*, EU:C:2011:372, præmis 171 og den deri nævnte retspraksis).
- 85 Det må i denne henseende fastslås, at det alene er den virksomhed, der har samarbejdet med Kommissionen på grundlag af samarbejdsmeddelelsen, der i henhold til denne meddelelse kan indrømmes en nedsættelse af den bøde, som ville være blevet pålagt virksomheden uden dette samarbejde. Denne nedsættelse kan ikke udvides til at omfatte et selskab, som under en del af overtrædelsesperioden havde været en del af den økonomiske enhed, der udgjordes af den første virksomhed, men som ikke længere var en del heraf på det tidspunkt, hvor nævnte virksomhed samarbejdede med Kommissionen.
- 86 En modsat fortolkning som den af FLS Plast anførte ville i almindelighed indebære, at i tilfælde af virksomhedsoverdragelse ville et selskab, der oprindeligt havde deltaget i en overtrædelse i egenskab af moderselskab til et datterselskab, der var direkte impliceret i overtrædelsen, og som derefter overdrog dette datterselskab til en anden virksomhed, i givet fald kunne få gavn af en bødenedsættelse, der indrømmes denne anden virksomhed i henhold til dennes samarbejde med Kommissionen, selv om det nævnte selskab ikke selv havde bidraget til, at den omhandlede overtrædelse blev opdaget, eller havde udøvet en bestemmende indflydelse på sit tidligere datterselskab på samarbejdstidspunktet.
- 87 Henset til formålet med samarbejdsmeddelelsen, som består i at fremme opdagelsen af adfærd, der er i strid med artikel 101 TEUF, og med henblik på at sikre en effektiv anvendelse af denne bestemmelse, er der følgelig intet, der begrunder en udvidelse af en bødenedsættelse, der er indrømmet en virksomhed som følge af dennes samarbejde med Kommissionen, til at omfatte en virksomhed, der tidligere har kontrolleret det datterselskab, der er impliceret i den omhandlede overtrædelse, men som ikke selv har bidraget til opdagelsen af nævnte overtrædelse.
- 88 I det foreliggende tilfælde bemærkes, at på det tidspunkt, hvor Trioplast Wittenheim samarbejdede med Kommissionen, dvs. fra december 2002, dannede dette selskab ikke længere en økonomisk enhed med FLS Plast. Det følger heraf, at FLS Plast ikke – gennem en udvidelse – kan få del i nedsættelsen af bødens grundbeløb på 30% på samme måde som Trioplast Industrier, der blev indrømmet en sådan nedsættelse under hensyntagen til, at denne virksomhed dannede en økonomisk enhed med Trioplast Wittenheim i sin egenskab af moderselskab for sidstnævnte selskab.

- 89 Under disse omstændigheder er spørgsmålet, om den nedsættelse på 30% af bødens grundbeløb, som blev indrømmet Trioplast Industrier, var retmæssig, desuden uden betydning, eftersom denne nedsættelse under alle omstændigheder ikke kunne udvides til at omfatte FLS Plast i henhold til ligebehandlingsprincippet, idet sidstnævnte selskab ikke befandt sig i en situation, der var sammenlignelig med situationen for Trioplast Industrier.
- 90 Henset til ovenstående betragtninger må det fastslås, at det af FLS Plast rejste anbringende hvad angår dette led er rettet mod begrundelsen i den appellerede dom, som Domstolen i den foreliggende doms præmis 84-88 har erstattet med sin egen begrundelse, der kan begrunde beslutningen om, at den bødenedsættelse på 30%, som blev indrømmet Trioplast Industrier, ikke kunne udvides til at omfatte FLS Plast.
- 91 Det følger heraf, at det tredje led af det tredje anbringende, som FLS Plast har anført til støtte for appellen, og som er rettet mod denne erstattede begrundelse, dermed er ubegrundet.
- 92 Da alle det tredje anbringendes tre led er blevet forkastet, må FLS Plasts tredje anbringende forkastes i sin helhed.

Det fjerde anbringende om en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og Rettens forpligtelse til at begrunde beregningen af bøden

Parternes argumenter

- 93 Hvad angår det fjerde anbringendes første led, der vedrører en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet ved fastlæggelsen af størrelsen af den bøde, der er pålagt FLS Plast, har dette selskab bemærket, at tre forskellige virksomheder deltog i den omhandlede overtrædelse som moderselskab for Trioplast Wittenheim i løbet af tre successive perioder. Trioplast Wittenheim er den eneste adressat for den omtvistede beslutning, der har tilhørt alle de tre virksomheder, der har begået overtrædelsen under dens samlede varighed. Eftersom forældelsesfristen for pålæggelse af bøder var udløbet for så vidt angår Saint-Gobain, er det alene Trioplast Wittenheim, der kan holdes ansvarlig for overtrædelsen for perioden før 1992.
- 94 Den bøde, der blev pålagt FLS Plast, beløber sig efter afsigelsen af den appellerede dom sig til 14,45 mio. EUR, hvilket svarer til mere end 80% af den samlede bøde, der blev pålagt Trioplast Wittenheim som sanktion for 20 års deltagelse i overtrædelsen. FLS Plast var imidlertid udelukkende, og kun indirekte, impliceret i overtrædelsen i syv år, hvilket er 35% af overtrædelsens samlede varighed. Denne tilgang er åbenbart uforholdsmæssig. Et solidarisk ansvar for et moderselskab bør i det mindste stå i et rimligt forhold til den periode, hvor dette moderselskab dannede en økonomisk enhed med dets datterselskab.

- 95 Moderselskabet kan ifølge FLS Plast ikke anses for en særskilt overtræder, men snarere for garant for den bøde, der faktisk er pålagt det datterselskab, som har deltaget i kartellet. Kommissionen kan ikke opkræve et beløb hos moderselskaberne, der er større end den bøde, der oprindeligt blev pålagt datterselskabet. Kommissionen har set bort fra dette princip ved at afkræve FLS Plast et beløb, der svarer til 80% af den bøde, der blev pålagt Trioplast Wittenheim for overtrædelsens samlede varighed.
- 96 Idet Trioplast Wittenheim deltog i overtrædelsen i en samlet periode på 20 år, og idet FLS Plast tilhørte samme økonomiske enhed som førstnævnte selskab i en periode på syv år, burde den bøde, der blev pålagt FLS Plast ifølge denne virksomhed i princippet ikke overstige syv tyvendedele af den bøde, der blev pålagt Trioplast Wittenheim, dvs. 6,25 mio. EUR.
- 97 FLS Plast har ved dette anbringendes andet led gjort gældende, at den appellerede dom i denne sammenhæng er behæftet med en begrundelsesmangel.
- 98 Rettens besvarelse af FLS Plasts argumenter er ifølge nævnte selskab således begrænset til præmis 100 i den appellerede dom. Retten har begrænset sig til at efterprøve, om Kommissionen har handlet i overensstemmelse med retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«). En mekanisk anvendelse af retningslinjerne kan imidlertid ikke sikre, at bøden i hver enkelt sag er proportional.
- 99 Kommissionen finder i første række, at dette anbringendes to led bør afvises. De er nemlig blot udtryk for en anmodning om nedsættelse af bøden, og FLS Plast har ikke henvist til nogen retlig fejl, som Retten skulle have begået i denne sammenhæng. FLS Plasts argumenter tilsigter ifølge Kommissionen at opnå en fornyet bedømmelse af selve den omtvistede beslutning og er ikke udformet som seriøse klagepunkter mod den appellerede dom. De bør dermed afvises.
- 100 Subsidiært har Kommissionen med hensyn til det fjerde anbringendes første led bestridt, at fordelingen af ansvaret mellem selskaber, der udgør en del af den samme økonomiske enhed på forskellige tidspunkter, skal stå i et rimeligt forhold til, hvor længe hvert enkelt selskab i denne enhed har deltaget i overtrædelsen eller til varigheden af ejerskabet af et datterselskab, der har begået den omhandlede overtrædelse. For så vidt som udgangsbeløbet for beregningen af en bøde fastsættes uafhængigt af overtrædelsens varighed, men udelukkende med reference til overtrædelsens grovhed, giver forhøjelsen på 10% af bødens grundbeløb pr. år, en virksomhed har deltaget i overtrædelsen i henhold til varigheden, anledning til pålæggelse af bøder, der ikke er strengt proportionelle med overtrædelsens varighed.
- 101 Hvad angår dette anbringendes andet led vedrørende en begrundelsesmangel ved den appellerede dom er det Kommissionens opfattelse, at Retten tværtimod i den

appellerede doms præmis 92-105 specifikt besvarede FLS Plasts argument om, at den bøde, der blev pålagt selskabet, ikke er proportional.

- 102 FLS Plast har i sin replik hertil anført, at selskabet ved at anføre, at Retten burde have konkluderet, at det beløb, som selskabet blev pålagt i den omtvistede beslutning, var uforholdsmæssigt i forhold til varigheden at dets direkte indblanding i overtrædelsen, klart har rejst seriøse klagepunkter, der beror på retlige fejl, som Retten begik i forbindelse med den appellerede dom.
- 103 Hvad angår dette anbringendes andet led har FLS Plast anført, at den omstændighed, at selskabet ikke tilsigter at behandle alle manglerne i den appellerede dom i appellen, på ingen måde påvirker den seriøse karakter af det fjerde anbringende, som det har anført til støtte for appellen.
- 104 Kommissionen har i duplikken gentaget argumentet, hvorefter FLS Plast, idet selskabet ikke har påvist nogen mangler i den appellerede dom, søger at opnå en generel genbehandling af selve den omtvistede beslutning.

Domstolens bemærkninger

– Formaliteten

- 105 Hvad angår formaliteten med hensyn til FLS Plasts fjerde anbringende er det tilstrækkeligt at konstatere, at de klagepunkter, som dette selskab har formuleret mod den appellerede dom, om for det første hvad angår dette anbringendes første led at Retten har tiltrådt Kommissionens beregning af bøden, hvilket har medført pålæggelse af en uforholdsmæssig bøde, og for det andet hvad angår nævnte anbringendes andet led om, at Retten alene har begrundet denne afgørelse ved at henvise til retningslinjerne, hvilket udgør en begrundelsesmangel, fremgår tilstrækkeligt klart af appelskriftets punkt 99-123 og sætter Domstolen i stand til at udøve sin kontrol. De to led af det fjerde anbringende, som FLS Plast har anført til støtte for appellen, kan således antages til realitetsbehandling.

– Om realiteten

- 106 Hvad angår det fjerde anbringendes første led om en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet i forbindelse med bødefastsættelsen må FLS Plasts argument om dels, at selskabet burde anses for garant for den bøde, der faktisk er pålagt det datterselskab, som har deltaget i kartellet, dels, at Kommissionen ikke kan opkræve et beløb hos moderselskaberne, der er større end den bøde, der »oprindeligt« blev pålagt datterselskabet, forkastes.
- 107 Domstolen har således allerede fastslået, at det solidaritetsforhold, der består mellem to selskaber, som udgør en økonomisk enhed, i henseende til betalingen af en bøde, der er pålagt for tilsidesættelse af konkurrencereglerne, ikke kan reduceres til en form for kaution, der stilles af moderselskabet til sikring af betalingen af den bøde, som datterselskabet er pålagt, og at en argumentation om,

at dette moderselskab ikke kunne tilpligtes at betale en bøde, der var højere end den, der blev pålagt dennes datterselskab, således er ugrundet og følgelig må forkastes (jf. i denne retning dom Kendrion mod Kommissionen, C-50/12 P, EU:C:2013:771, præmis 56 og 58). Denne retspraksis tager hensyn den omstændighed, at princippet om individuelle straffe og sanktioner i overensstemmelse med artikel 23, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) kræver, at størrelsen af den bøde, der skal betales solidarisk, fastsættes på baggrund af grovheden af den overtrædelse, der foreholdes den berørte virksomhed individuelt, og varigheden heraf (dom Areva m.fl. mod Kommissionen, C-247/11 P og C-253/11 P, EU:C:2014:257, præmis 127 og den deri nævnte retspraksis).

- 108 Hvad i øvrigt angår argumentet om, at bøden angiveligt er uforholdsmæssig i forhold til overtrædelsens varighed, må det konstateres, at FLS Plast ikke har påvist dette.
- 109 Det skal således præciseres i denne henseende, at Retten ganske vist er forpligtet til at sikre, at beregningen af en bøde, der er pålagt en virksomhed for dens deltagelse i en overtrædelse af EU-rettens konkurrenceregler, tager behørigt hensyn til denne overtrædelses varighed og deltagelsen heri. En overtrædelses varighed er imidlertid hverken den eneste faktor eller nødvendigvis den vigtigste faktor, som Kommissionen eller Retten skal tage i betragtning med henblik på beregningen af denne bøde.
- 110 I den foreliggende sag fremgår det af de sagsakter, der er forelagt for Domstolen, at de bøder, der er pålagt FLS Plast og andre selskaber, der deltog i det omhandlede kartel, ikke blev beregnet udelukkende på grundlag af varigheden af disse selskabers respektive deltagelse. Hvad angår FLS Plast skulle størrelsen på den bøde, som selskabet blev pålagt, således ikke nødvendigvis være strengt proportional eller endda »rimeligt« proportional med varigheden af dette selskabs deltagelse i den omhandlede overtrædelse, men skulle afspejle grovheden af den begåede overtrædelse på en passende måde.
- 111 Hvad angår denne overtrædelses grovhed skal bemærkes, at overtrædelsen bestod i deltagelse i en række aftaler og former for samordnet praksis vedrørende seks medlemslande og omhandlede fastsættelse af priser og fælles prisberegningsmetoder, opdeling af markedet og fordeling af salgskvoter, fordeling af kunder, aftaler og ordrer, samordning af bud i forbindelse med visse udbud og udveksling af detaljerede oplysninger. Det er under disse omstændigheder, at Kommissionen med rette kvalificerede denne overtrædelse som »meget alvorlig« i 765. betragtning til den omtvistede beslutning. Denne kvalifikation er ikke blevet anfægtet af FLS Plast i appelskriftet.
- 112 Under disse omstændigheder fremgår det ikke, at Retten ved fastsættelsen af den bøde, som FLS Plast blev holdt solidarisk for betalingen af i henhold til artikel 2,

litra f), i den omtvistede beslutning, til 14,45 mio. EUR, dvs. et beløb, der er væsentligt lavere end det minimumsbeløb på 20 mio. EUR, som Kommissionen generelt lægger til grund som udgangsbeløb for beregningen af bøder for »meget alvorlige« overtrædelser, og som er fastsat i retningslinjernes punkt 1 A, tredje led, som led i udøvelsen af sin fulde prøvelsesret har fastsat den pålagte bøde til et uforholdsmæssigt beløb.

- 113 Det fjerde anbringendes første led skal derfor forkastes som ugrundet.
- 114 Hvad angår dette anbringendes andet led vedrørende en begrundelsesmangel ved den appellerede dom, idet den forkastede argumentet om, at Kommissionen ved fastsættelsen af den bøde, der blev pålagt FLS Plast, tilsidesatte proportionalitetsprincippet i forhold til varigheden af dette selskabs deltagelse i overtrædelser, må det fastslås, at dette led heller ikke kan tiltrædes.
- 115 Retten undersøgte dette argument i den appellerede doms præmis 100, hvori den fastslog, at »klagepunktet om, at [FLS Plasts] ansvar er åbenbart uforholdsmæssigt i forhold til den periode, hvori selskabet ejede aktier i Trioplast Wittenheim, er ubegrundet. Der findes ingen retsregel eller noget retsprincip, der bestemmer, at det påhviler Kommissionen at sikre en sådan proportionalitet. Kommissionen skal ganske vist ifølge retningslinjerne tage varigheden af en overtrædelse i betragtning. I det foreliggende tilfælde er det imidlertid blevet godtgjort [...] at Kommissionen i [FLS Plasts] tilfælde havde forhøjet det udgangsbeløb, som den havde tildelt [FLS Plast] med 10% pr. år, som [selskabet] havde deltaget«.
- 116 Denne begrundelse gør, selv om den er kortfattet, det muligt at forstå grunden til, at Retten har forkastet FLS Plasts argumentation i denne sammenhæng. Hertil kommer, at den nævnte begrundelse skal læses i sammenhæng med Rettens betragtninger, der fremgår af den appellerede doms præmis 92-105, som ligeledes omhandler beregningen af bøden på grundlag af varigheden af FLS Plasts deltagelse i overtrædelser, bl.a. i forhold til varigheden af Trioplast Industri og Saint-Gobains deltagelse i overtrædelser.
- 117 Retten fremhævede i denne henseende i den appellerede doms præmis 101, at »det anførte om, at Kommissionen burde have divideret udgangsbeløbet, inden den ændrede det på grundlag af andre faktorer, idet Trioplast Wittenheim successivt havde tilhørt Saint-Gobain-koncernen, [FLS Plast] og Trioplast Industrier, ikke kan lægges til grund. Dels har [FLS Plast] ikke fremført nogen retsregel eller noget retsprincip, som pålægger en pligt hertil. Dels kan en fremgangsmåde, hvorefter der pålægges et moderselskab det samme udgangsbeløb som det, der blev lagt til grund med hensyn til det datterselskab, som direkte deltog i kartellet, uden at dette udgangsbeløb i tilfælde af tidsmæssig succession af flere moderselskaber opdeles, ikke i sig selv betragtes som upassende«.

- 118 Henset til bl.a. de betragtninger, der fremgår af den appellerede doms præmis 101, er den begrundelse, som Retten fremkom med i denne doms præmis 100 åbenbart tilstrækkelig til at sætte FLS Plast i stand til at erkende grunden til, at Retten forkastede dens argumentation i denne sammenhæng, samt til, at Domstolen kan foretage sin kontrol. Der kan følgelig ikke konstateres en begrundelsesmangel ved den appellerede dom på dette punkt.
- 119 Da begge det fjerde anbringendes led er blevet forkastet, må dette anbringende forkastes i sin helhed.

Det femte anbringende om, at sagen ved Retten varede uforholdsmæssigt længe

– Parternes argumenter

- 120 FLS Plast har med det femte anbringende anfægtet, at den appellerede dom blev afsagt af Retten under en procedure, der var uforholdsmæssig langvarig, idet der forløb seks år mellem indgivelsen af stævningen og afsigelsen af den appellerede dom. Retten har ifølge FLS Plast følgelig tilsidesat de rettigheder, som selskabet kan påberåbe sig i medfør af chartrets artikel 47 og EMRK's artikel 6, stk. 1.
- 121 FLS plast har i denne henseende bemærket, at Retten forholdt sig passiv i en periode på fire år og fire måneder mellem afslutningen af den skriftlige forhandling den 20. februar 2007 og retsmødet den 22. juni 2011, uden at denne lange træghed kan begrundes med vedtagelsen af foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse eller undersøgelsesforanstaltninger. Rettens eneste handling i løbet af denne periode bestod i at fremsende et spørgeskema, der indeholdt fire spørgsmål, til sagens parter inden retsmødet.
- 122 Den omtvistede beslutning og de af FLS Plast fremførte argumenter fremviste ifølge FLS Plast ikke en sådan kompleksitet, der efter sin art forhindrede Retten i at forberede den mundtlige forhandling inden for en frist, der er kortere end fire år og fire måneder.
- 123 FLS Plast har fremhævet, at Retten var i stand til at afsige sine første domme, hvor der blev rejst tvivl om den omtvistede beslutning, den 13. september 2010. I september 2010 var Retten således allerede i stand til at træffe afgørelse i disse andre domme, idet den havde foretaget alle de økonomiske vurderinger og faktuelle undersøgelser, der var nødvendige med henblik herpå. Hertil kommer, at nævnte domme vedrørte Trioplast Industrier (Rettens dom Trioplast Industrier mod Kommissionen, T-40/06, EU:T:2010:388) samt Trioplast Wittenheim (Rettens dom Trioplast Wittenheim mod Kommissionen, T-26/06, EU:T:2010:387). Samtlige faktiske omstændigheder, der er relevante i den foreliggende sag, er identiske med de faktiske omstændigheder, som Retten var forelagt i forbindelse med dommen i sagen Trioplast Wittenheim mod Kommissionen (EU:T:2010:387). Der er dermed intet, der begrundet den periode på halvandet år, der forløb mellem Rettens afsigelse i denne dom og Rettens afsigelse af den appellerede dom.

- 124 Endelig var FLS Plasts adfærd ikke årsagen til den lange sagsbehandling ved Retten.
- 125 Kommissionen har principalt fremsat en formalitetsindsigelse. Kommissionen har anført, at når en part finder, at varigheden af Rettens sagsbehandling er uforholdsmæssig lang, tilkommer det denne part at kræve erstatning for det tab, som parten har anført, at den har lidt i denne forbindelse, gennem et erstatningssøgsmål. Endvidere kan en sådan uforholdsmæssig varighed ikke i sig selv føre til en nedsættelse af bøden, således som FLS Plast søger at opnå, idet dette ville svare til en ændring af den omtvistede beslutning.
- 126 I betragtning af omstændighederne i hovedsagen, herunder betydningen for virksomheden, kompleksiteten og adfærden, var Rettens sagsbehandlingstid i øvrigt rimelig. Kommissionen har i denne forbindelse fremhævet, at stort set alle de faktiske omstændigheder, der blev påberåbt til støtte for den omtvistede beslutning, blev bestridt af FLS Plast og skulle derfor efterprøves. For så vidt som visse af disse sager vedrørte moderselskaber og deres datterselskaber, blev der truffet visse organisatoriske foranstaltninger med henblik på at behandle og træffe afgørelse i alle disse sager. Det skal ligeledes tages i betragtning, at FLS Plast havde indgivet en meget kompleks stævning, der indeholdt talrige anbringender og underanbringender. De 14 andre sagsøgere fremlagde processkrifter, der var lige så detaljerede.
- 127 Kommissionen har subsidiært gjort gældende, at i det tilfælde, at Domstolen måtte fastslå, at der foreligger en tilsidesættelse af forpligtelsen til at træffe afgørelse inden for en rimelig frist, og at det er nødvendigt at nedsætte bøden, bør en sådan nedsættelse være ekstremt begrænset og udelukkende symbolsk.
- 128 FLS Plast har i replikken gjort gældende, at Kommissionen ikke har henvist til noget retsgrundlag til støtte for den formalitetsindsigelse, som den har fremført.
- 129 Kommissionen har i duplikken anført, at de anbringender, som er rejst i forbindelse med appellen, alene kan omhandle retlige fejl, som Retten har begået. Det femte anbringende, som FLS Plast har anført til støtte for appellen, vedrører ikke en sådan fejl.

– Domstolens bedømmelse

- 130 Således som det fremgår af artikel 58, stk. 1, i statuten for Domstolen og af sidstnævntes praksis, har Domstolen inden for rammerne af en appelsag kompetence til at undersøge, om der under sagens behandling ved Retten er begået rettergangsfejl, som krænker appellants interesser (jf. bl.a. dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mod Kommissionen*, C-385/07 P, EU:C:2009:456, præmis 176).

- 131 Hvad angår en tilsidesættelse af chartrets artikel 47, som FLS Plast har påberåbt sig, bemærkes, at denne bestemmelses stk. 2 bestemmer, at »[e]nhver har ret til en

- retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov«. Således som Domstolen gentagne gange har fastslået, vedrører denne artikel princippet om effektiv domstolsbeskyttelse (jf. bl.a. dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* mod Kommissionen, EU:C:2009:456, præmis 179 og den deri nævnte retspraksis).
- 132 I den egenskab finder en sådan ret, der var blevet fastslået før chartrets ikrafttræden som et almindeligt EU-retligt princip, anvendelse under et søgsmål til prøvelse af en kommissionsbeslutning (jf. bl.a. i denne retning dom *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* mod Kommissionen, EU:C:2009:456, præmis 178 og den deri nævnte retspraksis).
- 133 Det bemærkes ligeledes, at en overskridelse af en rimelig sagsbehandlingstid i sin egenskab af rettergangsfejl, der udgør en tilsidesættelse af en grundlæggende rettighed, ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal give den berørte part adgang til effektive retsmidler, som giver vedkommende mulighed for en passende genoprettelse (jf. i denne retning Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol dom *Kudła* c., nr. 30210/96, præmis 156 og 157, EMRKD 2000-XI).
- 134 Det skal imidlertid bemærkes, at det følger af Domstolens praksis, at Domstolen, henset til behovet for at sikre de EU-retlige konkurrenceregler iagttagelse, ikke udelukkende på grund af en tilsidesættelse af en rimelig sagsbehandlingstid kan give en appellant medhold i, at der kan rejses tvivl om størrelsen af en bøde, appellant er pålagt, når samtlige de anbringender, der er blevet gjort gældende til anfægtelse af de konstateringer, som Retten har foretaget vedrørende størrelsen af denne bøde og de former for adfærd, som pålægges en sanktion ved denne bøde, er blevet forkastet (jf. bl.a. dom *Groupe Gascogne* mod Kommissionen, C-58/12 P, EU:C:2013:770, præmis 78 og den deri nævnte retspraksis).
- 135 Domstolen har således ligeledes fastslået, at en tilsidesættelse fra en af Unionens retsinstansers side af dens forpligtelse ifølge chartrets artikel 47, stk. 2, til at pådømme de sager, som den får forelagt, inden en rimelig frist, bør imødegås med, at der indbringes et erstatningssøgsmål for Retten, idet et sådant søgsmål udgør en effektiv afhjælpning. Det følger heraf, at en påstand om erstatning for det tab, der er forårsaget af Rettens manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid, ikke kan forelægges direkte for Domstolen inden for rammerne af en appel, men skal indbringes for Retten selv (jf. bl.a. dom *Groupe Gascogne* mod Kommissionen, EU:C:2013:770, præmis 83 og 84).
- 136 Det tilkommer dermed Retten, idet den skal træffe sin afgørelse i en anden sammensætning end den, der behandlede den sag, som gav anledning til den procedure, hvis varighed kritiseres, at vurdere såvel rigtigheden af det påberåbte tab som årsagssammenhængen mellem dette tab og den uforholdsmæssigt lange varighed af den omtvistede retslige procedure ved at foretage en undersøgelse af

de beviser, der i den anledning er fremlagt (jf. bl.a. i denne retning dom Groupe Gascogne mod Kommissionen, EU:C:2013:770, præmis 88 og 90).

- 137 Det må imidlertid konstateres, at varigheden af den procedure for Retten, der gav anledning til den appellerede dom, og som varede mere end seks år, ikke kan begrundes af nogen af omstændighederne i denne sag.
- 138 Det fremgår bl.a., at perioden mellem afslutningen af den skriftlige forhandling, der fandt sted ved Kommissionens indgivelse af duplik i februar 2007, og indledningen af den mundtlige forhandling i løbet af juni 2011 varede omkring fire år og fire måneder. Længden af denne periode kan ikke alene forklares ved sagens omstændigheder, det være sig tvistens kompleksitet, parternes adfærd eller opståede procedurespørgsmål.
- 139 Hvad angår tvistens kompleksitet fremgår det af undersøgelsen af den af FLS Plast indgivne appel, således som denne er sammenfattet i denne doms præmis 9 og 10, at de påberåbte anbringender, om end de krævede en grundig undersøgelse, ikke frembød en særligt høj sværhedsgrad. Selv om ca. 15 adressater for den omtvistede beslutning anlagde sag ved Retten med påstand om annullation af denne, kunne denne omstændighed ikke forhindre Retten i at udlede essensen af sagsakterne og forberede den mundtlige forhandling inden for et kortere tidsrum end fire år og fire måneder.
- 140 Hvad angår parternes adfærd er der intet i de akter, der er forelagt for Domstolen, der indikerer, at FLS Plast gennem sin adfærd har bidraget til en forsinkelse af sagsbehandlingen.
- 141 Endelig fremgår det heller ikke af disse akter, at sagsbehandlingen blev afbrudt eller forsinket af opståede procedurespørgsmål, der kan begrunde sagsbehandlings længde.
- 142 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at sagsbehandlingen for Retten udgjorde en tilsidesættelse af chartrets artikel 47, stk. 2, derved, at den ikke iagttog de krav, der er knyttet til overholdelsen af en rimelig frist for afsigelse af dom, hvilket udgør en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af en bestemmelse, der har til formål at tillægge borgerne rettigheder (jf. i denne retning dom Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, C-352/98 P, EU:C:2000:361, præmis 42).
- 143 Det fremgår imidlertid af de betragtninger, der er anført i den foreliggende doms præmis 134-136, at det femte anbringende, som FLS Plast har fremført til støtte for appellen, må forkastes.
- 144 Det følger heraf, at da ingen af FLS Plasts anbringender til støtte for appellen kan tages til følge, skal appellen forkastes i det hele.

Sagens omkostninger

- 145 I henhold til Domstolens procesreglements artikel 184, stk. 2, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes.
- 146 I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at FLS Plast tilpligtes at betale sagens omkostninger, og da selskabet har tabt sagen, bør det pålægges dette at bære sine egne omkostninger og betale Kommissionens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

1) Appellen forkastes.

2) FLS Plast A/S betaler sagens omkostninger.

Underskrifter